

Aterpia corticana (Den. & Schiff.) og andre sommerfugle meldt fra Ringedal på Bornholm (Lepidoptera)

OLE KARSHOLT & KNUD LARSEN

Karsholt, O. & Larsen, K.: *Aterpia corticana* (Den. & Schiff.) and other Lepidoptera recorded from Ringedal on the Baltic island of Bornholm. Ent. Meddr 53: 89-95. Copenhagen, Denmark, 1986. ISSN 0013-8851.

The Danish fauna of Microlepidoptera is among the best known in the world. In the family Tortricidae, with 363 species recorded from Denmark, only one of the species mentioned by Larsen (1916, 1927), viz. *Aterpia corticana* (Denis & Schiffermüller, 1775) (syn.: *charpentierana* (Hübner, 1823)), has not been found later on. We therefore studied the circumstances around the original record of this species from Denmark from the following points of view: 1) Verification of the identification of the specimens. 2) A study of the total distribution of the species in question. 3) An investigation of whether a mistake had been made when the finding was published. 4) An examination of whether the specimens might have been mislabeled – with respect to the collector in question, his life and way of collecting.

1) In the actual case an examination of the specimens in question (3 specimens kept in the Zoological Museum, University of Copenhagen) showed that they really are *A. corticana*. 2) This species occurs in the mountains of central Europe (Fig. 1), whereas records from Scandinavia, the Baltic States of the USSR and from Holland have turned out to be misidentifications. 3) The Danish lepidopterist C. S. Larsen brought together about 140,000 specimens of Lepidoptera from all over the world. His main publications (1916, 1927) are on Danish Microlepidoptera, largely based on his own collection, which included the specimens of *A. corticana* dealt with in this paper. 4) According to the labels these specimens were caught by F. Gudmann at Ringedal on the island of Bornholm in 1895. Gudmann was a keen observer and collector of Microlepidoptera, and he found more than 100 microlepidopterans not previously reported from Denmark mainly on the above-mentioned island. He published some of these records himself, but most of them were published by Larsen. In the present paper it is shown that the records made by Gudmann at Ringedal and published by himself, by Hedemann, or by Larsen in his 1916 paper are correct (apart from a few misidentifications). Records of Microlepidoptera supposedly collected in Ringedal, 1895, and published by Larsen in 1927 (including the record of *A. corticana*) have proved to be wrong and should not be cited in future literature on Danish Microlepidoptera. The most remarkable among these records are dealt with under A-F in section 4.

It is concluded that both C. S. Larsen and F. Gudmann are among the most prominent Danish microlepidopterists, and that the above mentioned specimens were mislabelled as the result of a misunderstanding or by error, and not deliberately. All other records made by these two persons seem to be completely correct.

All collectors of Lepidoptera – even the most competent and careful – make mistakes from time to time. This is either because the collector does not know the specimens he labels, or because he deals with many specimens, so that mistakes statistically become more likely. We think it is essential that all entomologists realize this, and that they must be ready to concede the possibility of mislabellings (including those of their own specimens) when it seems probable. Finally it is pointed out that the subject of this paper should not affect the fact that C. S. Larsen and F. Gudmann are regarded as two of the most prominent Danish microlepidopterists.

O. Karsholt, Zoologisk Museum, Universitetsparken 15, DK-2100 København Ø, Denmark.

K. Larsen, Niels Frederiksens Alle 21, DK-2700 Brønshøj, Denmark.

Den danske fauna af småsommerfugle (Microlepidoptera) er blandt de bedst kendte i verden. Vi har kun få eksempler på arter, som findes angivet i ældre litteratur, og som ikke har kunnet genfindes i nyere tid. Således er der i den artsrigeste danske småsommerfuglefamilie, Tortricidae med 363 arter kun én art, som findes angivet i den seneste danske fortegnelse med udbredelsesangivelser (Larsen, 1916 og 1927), men som ikke har kunnet genfindes. Det drejer sig om *Aterpia corticana* (Den. & Schiff.) (syn.: *charpentierana* (Hb.)).

Det har derfor været naturligt at se nøjere på omstændighederne omkring fundet af denne vikler. Ud over en ivrig eftersøgning på lokaliteten, har vi undersøgt følgende aspekter omkring dette fund: 1) at det virkelig drejer sig om denne art, 2) at fundet ud fra artens forekomst og udbredelse (såvel nu som omkring det tidspunkt, hvor den skulle have forekommet i Danmark) virker rimelig sandsynligt, 3) at der ikke er sket fejl ved publiceringen af fundet, samt 4) at der ikke er tale om fejletikettering (herunder en undersøgelse af den pågældende samlers liv, færden og samlevaner).

1. Verificering af bestemmelsen

Det var nærliggende at antage, at der kunne være sket en forveksling med den beslægtede *Aterpia sieversiana* (Nolcken, 1870), en mellem- og østeuropæisk samt sibirisk art, der i vores nærmeste omgivelser er kendt i enkeltfund fra Baltikum og Sverige (Gotland) (Klimesch, 1961). Den er ikke fundet i Polen samt Mellem- og Nordtyskland. De 3 eksemplarer af *A. corticana*, som Larsen (1927: 45) under navnet *charpentierana* angiver som fundet ved Ringedal på Bornholm mellem 10. og 20.vii.1895 af Gudmann opbevares på Zoologisk Museum i København. De er etiketteret 19. og 20/7 i C. S. Larsens håndskrift. En genitalundersøgelse viste imidlertid, at det virkelig drejede sig om *corticana*.

2. Om forekomst og udbredelse af *A. corticana* (Den. & Schiff.)

A. corticana er i stort omfang fejlbestemt i litteraturen både med hensyn til udbredelse og foderplante. Flere af disse forhold skal der hermed redegøres lidt nærmere for.

Udover de af Larsen (1927) nævnte fund fra Danmark, er arten nævnt fra Skandinavien af Wallengren (1875, 1889) som forekommende i Skåne og derfra spredt til det sydlige Lapland, og på baggrund af dette angives den fra Skandinavien af Kennel (1908-21, 1910). I sin fortegnelse over de svenske Microlepidoptera skriver Benander (1946: 81), at *charpentierana* ikke bør medtages i det svenske katalog, da alle eksemplarer i Wallengrens samling tilhører *Olethreutes bipunctana* (Fabricius, 1794). Derudover har den højnordiske art *Olethreutes hyperboreana* (Karvonen, 1932) tidligere været forvekslet med *corticana*, der altså ikke er fundet i Skandinavien.

Arten er også nævnt fra USSR af Petersen (1924): Riga i Letland og St. Petersburg (Leningrad). Petersens bog er en Estlandsfauna, men han nævner med småt *corticana* (under navnet *charpentierana*) som en art, der kunne findes i Estland. Fundet fra Leningrad optræder i litteraturen som Vestrusland (Kennel, 1908-21, 1910; Klimesch, 1961). Nolcken (1870) omtaler, hvorledes *charpentierana* kendes fra den af ham nybeskrevne *sieversiana*, men han nævner ingen baltiske findesteder for *charpentierana*. A. Šulcs er blevet forespurgt, om han kunne verificere de omtalte fund, og han svarer, at *corticana* fra Letland kun er meldt i ét eksemplar af Teich (1888) fanget i juni ved Salaspils ved Kurtenhof. På samme lokalitet flyver den lignende *A. sieversiana*, og *corticana* er forgæves blevet eftersøgt på lokaliteten. Teichs samling er i mellemtiden forsvundet, således at bestemmelsen ikke kan kontrolleres (Šulcs, *in litt.*). Da arten således udgår fra Estland og Letland, er det rimeligt at antage, at fundet fra Leningrad i lighed med de skandinaviske meldinger er en fejlbestemmelse af en af de lignende arter. Dette gælder også angivelser fra Brandenburg (DDR). Sorhagen (1886) diskuterer fund fra Berlin og Havelland og konkluderer, at det sikkert drejer sig om *O. bipunctana*. I sin tabel over arternes forekomst i nabofaunaerne angiver Petersen (1924: 342) *charpentierana* med et »?« fra Ural. Selv om det synes sandsynligt, at arten kunne findes i Sovjetunionens bjerge, er det dog ikke lykkedes os at finde dokumentation for dette. I Zoologisk Institut i Leningrad er *corticana* fra USSR kun repræsenteret ved en serie eksem-

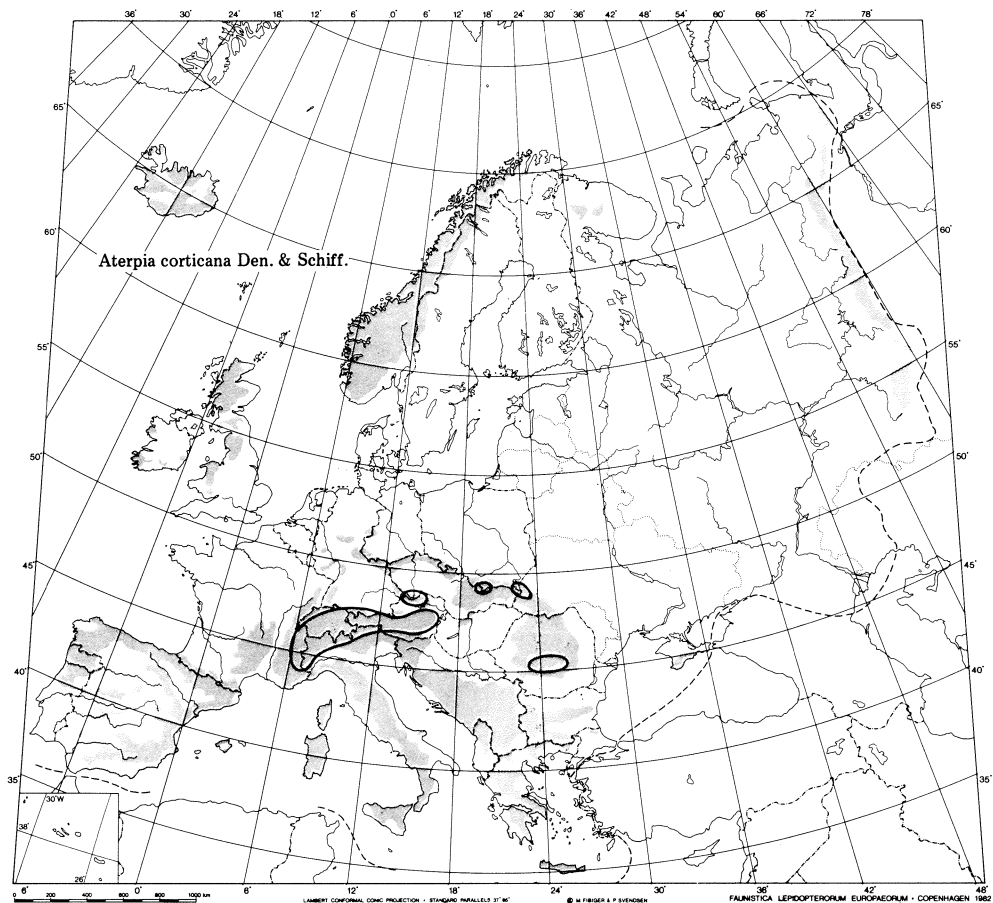

Fig. 1. Den kendte udbredelse af *Aterpia corticana* (Den. & Schiff.).

Fig. 1. The known distribution for *Aterpia corticana* (Den. & Schiff.).

plarer fra Østkarpaterne (nær grænsen mod Polen og Tjekkoslavakiet) (Kuznetzov, *in litt.*). Et eksemplar i samme samling etiketteret »Pomerania« [Pommern], »coll. Erschoff« uden nærmere angivelse anser vi som utilstrækkelig dokumentation for artens forekomst i dette område.

I litteraturen er *corticana* derudover angivet fra Galizien, Mellemeuropas bjerge og Alperne. (Kennel, 1908-21; Klimesch, 1961). Angivelsen fra Galizien refererer til forekomsten i Tatra-bjergene på grænsen mellem Tjekkoslavakiet og Polen (Razowski, 1983). Arten findes desuden i bjergene på begge sider af grænsen mellem Østrig og Tjekkoslavakiet (Klimesch, *in litt.*; Reiprich, *in litt.*), og den er hyppig i Alperne i Frankrig, Schweiz, Italien, Tyskland og Østrig

(Hannemann, 1961; Klimesch, *in litt.*). I Sydøsteuropa er *corticana* fundet på en række lokaliteter i de rumænske bjerge (Popescu-Gorj, *in litt.*), hvorimod den ikke kendes fra Jugoslavien, Bulgarien, Albanien eller Grækenland (Ganev, *in litt.*). Desuden er arten meldt som udbredt og hyppig fra Holland (Bentinck & Diakonoff, 1968). Imidlertid er der tale om en navneforveksling med *Apotomis corticana* (Hb.), hvad allerede Lempke (1979) har redegjort for. Alle oplysninger hos Bentinck & Diakonoff (1968), herunder oplysningen om, at arten også kan leve på *Betula*, gælder således *A. turbidana* Hübner, 1825 (*corticana* sensu Hübner, 1799). Dette er et eksempel på en fejl af den type, der er omtalt som punkt 3 ovenfor.

Om udbredelsen af *corticana* kan der såle-

des konkluderes, at det udelukkende drejer sig om en mellem- og østeuropæisk bjergart, hvilket gør det meget lidt sandsynligt, at arten skulle være fundet på Bornholm i Danmark. Den af os kendte udbredelse er vist på fig. 1.

3. Publicering af fundet

Forfatteren til den ovenfor nævnte fortegnelse over Danmarks Microlepidoptera, forstkandidat C. S. Larsen (1874-1952) var i en periode af sit liv økonomisk uafhængig og anvendte en stor del af sin tid på sommerfuglene. Hans samling, der skønsmæssigt rummede 140.000 eksemplarer og var den hidtil største danske sommerfuglesamling, indeholdt ikke bare danske arter af alle familier, men også store materialer indkøbt fra udlandet, og især samlingen af sydamerikanske dagsommerfugle var meget betydelig (Wolff, 1953). Selv om C. S. Larsen var en flittig samler af danske småsommerfugle, var størstedelen af hans samling af disse – og dermed grundlaget for hans fortegnelse – indsamlet af andre samtidige microlepidopterologer, hvoraf han selv (1927) fremhæver Gudmann som den væsentligste. Denne anlagde ikke selv nogen samling, men sendte alt, hvad han fangede eller klækkede til Larsen, der så præparerede og etiketterede dyrene på samme måde som de fleste andre eksemplarer i sin samling (Wolff, 1953). Larsen havde således eksemplarer af *A. corticana*, som han antog, at Gudmann havde samlet ved Ringedal, da han publicerede arten i sit tillæg (1927).

4. Frederik Gudmann og hans indsamlinger ved Ringedal

Overretssagfører Frederik Gudmann (1869-1932) samlede især i to perioder: i 1890'erne og fra ca. 1918 til sin død. Han var en meget dygtig kender af småsommerfuglenes biologi og desuden den første, der regelmæssigt samlede disse på Bornholm. Derfor kunne han finde op mod 100 arter som nye for Danmark (Jensen, 1932). Gudmann deltog også sammen med W. von Hedemann i en indsamlingsrejse til de daværende Dansk Vestindiske Øer (1893-94), hvorfra et meget værdifuldt materiale hjembragtes.

Blandt de bornholmske lokaliteter, hvor Gudmann samlede i 1890'erne, er især Ringedal blevet kendt blandt danske microlepidopterologer på grund af de mange interessante fund, han gjorde her. Ringedal er navnet på en sprækkedal syd for Vang på Nordvest-Bornholm (Geodætisk Institut, 1963), men Gudmann (1897) brugte dog tydeligvis dette stednavn for hele det område syd for Vang, der nu betegnes Ringebakke[rne] (Geodætisk Institut, 1982).

Gudmann samlede første gang i dette område i juli 1893, og hans fund, der indeholdt flere for faunaen nye arter, blev publiceret af Hedemann (1894). Enkelte af disse har siden vist sig at være fejlbestemte (f.eks. tilhører hans *Depressaria douglasella* (Stt.) *D. pulcherrimella* (Stt.), mens eksemplarerne af *Psyche betulina* (Zell.) og *Ochsenheimeria taurella* (Den. & Schiff.) ikke har kunnet opspores og kontrolbestemmes (Karsholt, 1984). Derimod synes der ikke at være tvivl om angivelsen fra dette år af *Cydia discretana* (Wck.) og *Agonopterix propinquella* (Tr.), der stadig er de eneste bornholmske fund af disse arter.

I sommeren 1895 samlede Gudmann hele tre måneder på Bornholm, og han publicerede selv sine fund, der indeholdt 33 nye arter for faunaen – de fleste fra Ringedal (Gudmann, 1897). Det er tydeligt, at Gudmann på det tidspunkt endnu havde de enkelte fund herfra i frisk erindring, og han giver for mange af arterne supplerende oplysninger vedrørende de nærmere omstændigheder for fundene. Også denne gang er der nogle fejlbestemmelser imellem. Således har den eneste bornholmske *Catoptria verellus* (Zinck.) – nu i Zoologisk Museums samling – vist sig at tilhøre *C. falsella* (Den. & Schiff.). Blandt de øvrige arter, der har kunnet kontrolbestemmes, har *Agonopterix capreolella* (Zell.) og *Ethmia dodecea* (Hw.) ikke kunnet genfindes på Bornholm.

Hedemanns og Gudmanns artikler var begge tillæg til Haas's danske sommerfuglefortegnelse (1874-75). Da Larsen skrev sin Fortegnelse over Danmarks Microlepidoptera (1916), gentog han de oplysninger, som de ovennævnte tre arbejder rummede, og derfor findes Gudmanns fund fra Ringedal 1893 og 1895 også omtalt dér. Vi har deri kun kunnet finde ét fund fra Ringedal, som ikke tidligere havde været publiceret, nemlig af

Mompha raschkiella (Zell.) fra 1909, men her må man huske, at Gudmann i disse år spillede tennis i sin fritid og kun anvendte lidt tid på sommerfuglene (Kryger, 1934).

I tillægget til Larsens fortegnelse (1927) optræder Gudmann igen som den flittigste bidragyder: »At der siden 1916 er fundet ca. 150 Arter og ca. 25 Varieteter og Aberrationer, der er nye for Faunaen, skyldes særlig Hr. Overretssagfører Fr. Gudmanns energiske og enestaende dygtige Arbejde, idet langt de fleste af Arterne er fundet af ham« (Larsen, 1927: 7). Det drejer sig om en lang række fund især fra Nordsjælland og fra omegnen af Gudhjem på Bornholm. Herudover omtales også 83 arter som fundet i juli 1895 ved Ringedal. Ingen af disse er omtalt herfra i de tidligere fortegnelser.

Ser man bort fra nogle fejlbestemmelser som f.eks. *Hypochalcia lignella* (Hb.) (som er *H. ahenella* (Den. & Schiff.)) (Deurs, 1942), *Coleophora ditella* Zell. (som er *C. vibicigerella* Zell.) og *Elachista megerlella* (Hb.) (som er *E. revinctella* Zell.), er der i de fleste tilfælde tale om mere eller mindre almindelige arter, der også kan findes på Nordbornholm. Imidlertid er der blandt dem nogle angivelser af arter, som enten ikke har kunnet genfindes af andre, eller hvor der tydeligvis er tale om fejletiketteringer. Det drejer sig efter vores opfattelse om følgende:

A. *Salebria dionysia* (Zell.)

Den første, der blev opmærksom på, at der var sket fejletiketteringer blandt de arter, som Larsen i sit tillæg (1927) opgiver som fundet af Gudmann ved Ringedal i 1895, var van Deurs (1942). Han påviste nemlig, at det eksemplar, som Larsen havde angivet som den sydeuropæiske pyralide *S. dionysia*, i virkeligheden tilhører en mellemamerikansk art *Elasmopalpus lignosellus* (Zell.). At der ikke var tale om et indslæbt eksemplar, kunne van Deurs godtgøre, idet han i Zoologisk Museums samling fandt et eksemplar af samme art taget af Hedemann i 1894 på Sct. Thomas, en af de vestindiske øer, hvor Gudmann og Hedemann havde samlet sammen.

B. *Elachista taeniatella* Stt.

Denne art blev meldt som ny for Danmark af Larsen (1927: 146) på grundlag af to eksemplarer taget af Gudman på Bornholm.

Det ene, der er fra Gudhjem, er ganske rigtig denne art, som nu hedder *E. gangabella* Zell. Om det andet eksemplar skriver Larsen: »Et gammelt Stk. i Gudmanns Samling med Etiket 10/8 er rimeligvis taget Ringedal eller Rø«. På trods af denne usikkerhed har C. S. Larsen alligevel etiketteret eksemplaret »Ringedal, Bornholm, 7-1895, Gudmann«. Dette eksemplar har med sikkerhed kunnet opspores, idet det (som noget usædvanligt for de dyr, denne artikel handler om) bærer en etiket med påskriften: »Ma, 10/8«. Øjensynlig er C. S. Larsen kommet i tvivl om, hvorvidt eksemplaret stammede fra Ringedal (eller han er blevet bragt i tvivl af andre), idet han har forsynet eksemplaret med yderligere en etiket med påskriften: »Eksempl. er mulig taget i Østrig af Hedemann«! Sandsynligheden for, at det forholder sig således, er efter vores opfattelse stor. *Elachista gangabella* Zell. forekommer ganske vist på Nordbornholm, men ovennævnte eksemplar tilhører ikke denne art. Niels Wolff var klar over dette og forsynede nålen med yderligere en etiket med påskriften: »ikke E. taeniatella, ikke dansk art, Niels L. Wolff det.«. Han sendte også dyret (tilbage) til Østrig, hvor J. Klimesch i Linz bestemte det til *E. cingillella* (HS.). Siden var det en tur i London, hvor J. D. Bradley på genitalpræparatet (N. L. Wolff no. 2444♂) skrev: »Sp. near *unifasciella* Hw., det. J.B. ix. 62«. Endelig har en kontrolbestemmelse af O. Karsholt vist, at det drejer sig om *E. chryso-desmella* Zell. Denne art er ikke fundet i Danmark, men findes på Gotland og i Mellemeuropa og kunne måske også forekomme på Bornholm. Med den store usikkerhed omkring den oprindelige etikettering anser vi det imidlertid for helt usandsynligt, at dette eksemplar er af dansk oprindelse.

C. *Aterpia corticana* (Den. & Schiff.)

På baggrund af ovenstående samt den før omtalte udbredelse af denne art, er det overvejende sandsynligt, at de tre »danske« eksemplarer af *A. corticana* også er samlet af Hedemann i Østrig, hvor arten er almindelig. Den udgår således af den danske fortegnelse.

D. *Stigmella plagicolella* (Stt.)

Eksemplarer meldt som denne art af Larsen (1927: 179) etiketteret: »ex. 1. Ringedal, Slaaen, 8-1895, Gudmann« i museerne i

København og Århus har vist sig at tilhøre *S. alnetella* (Stt.), der minerer i elleblade. Denne fejletikettering er sikkert opstået, fordi C. S. Larsen ikke har kunnet kende disse små arter fra hinanden, og efter at have fejlbestemt dyrene til *plagicolella*, har han ved etiketteringen sluttet baglæns til foderplanten.

E. *Caryocolum junctella* (Dgl.)

C. S. Larsen (1916 og 1927) fejlbestemte de fleste af sine *C. fraternella* (Dgl.) til *junctella*, og det gælder også et af eksemplarerne fra Ringedal (Larsen, 1927: 95). Imidlertid fandtes i Naturhistorisk Museums samling i Århus en *Caryocolum* etiketteret Ringedal, 1895, som tilhører den nyligt beskrevne *C. blandelloides* Karsh. Denne art er i Danmark kun kendt fra Jylland (incl. Anholt og Læsø) og er desuden fundet på Öland og Gotland. Selv om det ikke kan udelukkes, at den vil kunne findes på Bornholm, mener vi, at man bør se bort fra dette fund, indtil yderligere dokumentation foreligger.

F. Andre arter

Yderligere tre arter, som C. S. Larsen i sit tillæg (1927) angav som fundet ved Ringedal i 1895, har ikke kunnet genfindes på Bornholm. Det drejer sig om *Ochsenheimeria vacculella* FR. (Karsholt, 1984), *Phaulernis fulviguttella* (Zell.), og *Eulamprotes superbella* (Zell.). Om disse gælder ligeledes, at de muligvis kan forekomme på Bornholm, men på baggrund af den tvivl, vi har rejst om disse fund, mener vi ikke, at de tre arter med sikkerhed kan betragtes som fundet på Bornholm.

For de resterende ca. 70 arter fra Ringedal gælder, at de alle er fundet andre steder på øen, og mange af den er ganske almindelige – også på Nordbornholm. Disse fund er derfor af mindre betydning, og vi vil derfor foreslå, at man fremover ved arbejdet med småsommerfuglefaunistik ser bort fra samtlige fund fra Ringedal, 1895, som blev meldt af Larsen (1927), og som ikke tidligere havde været omtalt fra denne lokalitet.

Afsluttende bemærkninger

Både Gudmanns og Larsens entomologiske virke har altid været kendetegnet ved stor omhyggelighed og akkuratesse, og vi kender ikke til andre eksempler på alvorlige fejleti-

ketteringer af deres materiale. Hvordan går det da til, at der blandt eksemplarer etiketteret »Ringedal, 1895« er flere åbenlyse fejl? Noget endeligt svar kan ikke gives i dag, men vi mener, at det kan være sket på følgende måde:

Det er os ikke klart, om Gudmann selv opbevarede alle de dyr, han samlede i sin første samlerperiode, eller kun nogle af dem. Men siden hen fik C. S. Larsen i hvert fald dem alle. Dette skete først efter, at Gudmann igen var begyndt at samle efter sin 20-årige pause i begyndelsen af dette århundrede. Ellers ville C. S. Larsen jo have anvendt dem allerede ved udarbejdelsen af sin fortegnelse i 1916. Sandsynligvis har disse dyr været mangelfuldt etiketteret, idet C. S. Larsen på dette tidspunkt ellers skrev meget detaljerede oplysninger på sine etiketter, og Gudmann skrev, så vidt vi ved, ikke ekskursionsdagbog. Det forekommer os i denne sammenhæng mindre væsentligt, hvor Gudmann fik sine tre *corticana* fra. Det er dog rimeligt at antage, at de stammede fra Hedemann, der var officer i den østrig-ungarnske hær og ofte samlede i Østrig (samt i mange andre lande). Hedemann's samling opbevares nu på museet i Bucarest (Henriksen, 1921-37).

C. S. Larsen har således fået et (meget interessant) materiale i hænderne, som han forsøgte at etikettere på baggrund af Gudmanns hukommelse om nogle småsommerfugle fanget mere end 20 år tidligere. Det skulle gå galt. Ud fra datidens kendskab til den danske småsommerfuglefauna har de oplagte fejl, vi her har kunnet påpege, ikke været åbenlyse, men selv inden for langt kortere tidsrum skal man være yderst forsigtig, når man regner med at kunne huske at skrive etiketter efter hukommelsen.

Det kan her være på sin plads at påpege, at efter vores mening begår alle – også de dygtigste og mest omhyggelige samlere – af og til fejl. Det kan ske på mange måder, men der er især to typer af fejletiketteringer: 1) dem som skyldes samlerens manglende kendskab til de dyr, han etiketterer (sker især for uerfarne samlere), og 2) dem som skyldes, at samleren omgås store mængder af dyr, således at fejlmuligheden øges statistisk (sker især for mere erfarne samlere). Vi mener, at det er vigtigt, at alle entomologer erkender dette og er parat til at anerkende mu-

ligheden af fejletikettering (også af egne dyr), når sandsynligheden taler for det. Derfor bør indholdet af denne artikel ikke rokke ved den kendsgerning, at vi fortsat kan betragte C. S. Larsen og F. Gudmann som to af de dygtigste og betydeligste danske microlepidopterologer.

Denne artikels angivelser om udbredelsen af *A. corticana* bygger på oplysninger, som venligst er meddelt os af: J. Ganev, Sofia; J. Klimesch, Linz; V. I. Kuznetsov, Leningrad; B. J. Lempke, Amsterdam; E. Palik, Kraków; A. Popescu-Gorj, Bucarest; A. Reiprich, Spišská Nová Ves og A. Šulcs, Riga. For lån af materiale takkes P. Gjelstrup, Naturhistorisk Museum, Århus og for hjælp med udbredelseskortet H. Jacobsen, Zoologisk Museum, København og P. Svendsen, Viby Sj. – N. P. Kristensen, Zoologisk Museum, København, S. Kaaber, Århus, E. S. Nielsen, CSIRO, Canberra og K. Schnack, København har gennemlæst og kommenteret manuskriptet, og derved bidraget til artiklens endelige udformning. Vi takker alle ovennævnte for hjælpen.

Litteratur

- Benander, P., 1946: Förteckning över Sveriges småfjärilar. Catalogus Insectorum Sueciae. VI. Microlepidoptera. – Opusc. Ent. 11: 1-82.
- Bentinck, G. A. G. & Diakonoff, A., 1968: De Nederlandse Bladrollers (Tortricidae). Monog. Ned. ent. Ver. 3: 1-201, pls. 1-99.
- Deurs, W. van, 1942: De danske Pyralider. – Ent. Meddr 22: 215-220.
- Geodætisk Institut, 1963: Danmark 1: 40.000. A[tlasblad] Bornholm I. – København.
- 1982: Danmark 1: 100.000. Topografisk Atlas. 161 pp. – København.
- Gudmann, F., 1897: Bidrag til Fortegnelsen over de i Danmark levende Lepidoptera. – Ent. Meddr 6 (= 2.rk. bd. 1): 1-32.
- Haas, A. B., 1874-75: Fortegnelse over de i Danmark levende Lepidoptera. – Naturhist. Tidskr. (3. rk.) 9: 377-567; 10: 1-56.
- Hannemann, H.-J., 1961: Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera. I. Die Wickler (s.str.) (Tortricidae). – Tierwelt Dtl. 48. xi. + 233 pp., 22 pls.
- Hedemann, W. von, 1894: Bidrag til Fortegnelsen over de i Danmark levende Microlepidoptera. – Ent. Meddr (1.rk.) 4: 254-289.
- Henriksen, K. L., 1921-37: Oversigt over Dansk Entomologis Historie. – Ent. Meddr 15: 1-578.
- Jensen, L. P., 1932: Fr. Gudmann. – Flora Fauna, Århus 38: 37-39.
- Karsholt, O., 1984: Stængelmøllenes udbredelse i Danmark (Lepidoptera, Ochsenheimeriidae). – Ent. Meddr 51: 93-96.
- Kennel, 1908-1921: Die Palaearktischen Tortriciden. – Zoologica, Stuttg. 21(54): 1-742, pls. 1-24.
- 1910: Tortricidae. I: Spuler, A. (ed.): Die Schmetterlinge Europas. II Band, p. 238-296, pl. 83-86. – Stuttgart.
- Klimesch, J., 1961: Lepidoptera. I. Teil: Pyralidina, Tortricina, Tineina, Eriocraniina und Micropterygina. pp. 481-789. I: Franz, H. (ed.): Die Nordost-Alpen im Spiegel ihrer Landtierwelt. Eine Gebietsmonographie. Innsbruck.
- Kryger, J. P., 1934: Nekrolog. Fr. Gudmann. – Ent. Meddr 18: 415-420.
- Larsen, C. S., 1916: Fortegnelse over Danmarks Microlepidoptera. – Ent. Meddr 11: 28-319.
- 1927: Tillæg til Fortegnelse over Danmark [sic!] Microlepidoptera. – Ent. Meddr 17: 7-212.
- Lempke, B. J., 1979: Komt *Aterpia corticana* (Denis & Schiffmüller) wel in Nederland voor? (Lep., Tortricidae). – Ent. Ber., Amst. 39: 82.
- Nolcken, J. H. W., 1870: Lepidopterologische Fauna von Estland, Livland und Kurland. Zweite abtheilung. Microlepidoptera. 1. Heft. – Arb. NaturforschVer. Riga, N. F. 3: 297-465.
- Petersen, W., 1924: Lepidopteren-Fauna von Estland (Eesti). Zweite erweiterte Auflage. Teil II: 319-588. – Tallinn, Reval.
- Razowski, J., 1983: Motyle (Lepidoptera) Polski. Część VI – Olethreutinae: Olethrutidii. – Monografie Fauny Pol. 13: 1-177, pls. 1-11.
- Sorhagen, L., 1886: Die Kleinschmetterlinge der Mark Brandenburg und einiger angrenzenden Landschaften. x + 368 pp. – Berlin.
- Teich, C. A., 1888: Beitrag zur baltischen Lepidopteren-Fauna. – KorrespBl. NaturfVer. Riga 31: 23-25.
- Wallengren, H. D. J., 1875: Species Tortricum et Tinearum Scandinaviae. – Bid. K. svenska VetenskAkad. Handl. 3(5): 1-90.
- 1888-90: Skandinaviens Vecklarefjärilar. – Ent. Tidskr. 9: 159-198, 10: 17-32, 49-64, 97-112; 11: 145-194.
- Wolff, N. L., 1953: C. S. Larsen. – Ent. Meddr 26: 475-481.